

Nederlands Bijbelgenootschap

Nieuwe
Mogelijkheden
(p. 2)

Ontwikkelingen in
de Sovjetunie
(p. 3)

De wortels van de
bijbelgenootschappen
(p. 7)

Een nieuwe
bijbelvertaling
voor Georgië
(p. 13)

KWARTAALBLAD
OVER BIJBELWERK
9de JAARGANG
JUNI 1990

2

MET ANDERE WOORDEN

Nieuwe mogelijkheden

Ongewild en ongezoekt is dit nummer van *Met Andere Woorden* een Oost-Europanummer geworden.

Reeds eind vorig jaar beschikten we over het artikel van Wilhelm Gundert dat aantoonde dat ook in oostelijk Duitsland de bijbelgenootschappen oorspronkelijk sterk interconfessioneel waren.

Ook elders in Oost-Europa bestonden in de vorige eeuw bijbelgenootschappen die vóór 1814, het startjaar van het Nederlands Bijbelgenootschap, waren opgericht.

Al in 1826 moest echter, op last van een nieuwe tsaar, het Russisch Bijbelgenootschap zijn deuren sluiten. Er werd door het Brits en Buitenlands Bijbelgenootschap in Petersburg een nieuw en veel kleiner protestants bijbelgenootschap opgericht, maar de eigendommen werden tijdens de Russische revolutie van 1917 in beslag genomen. Juist vorige maand is de Sovjetregering onverwacht begonnen met herstelbetalingen. In bijna alle andere Oosteuropese landen, met uitzondering van Polen, de DDR en Joegoslavië, werden de bijbelgenootschappen in 1945 opgeheven. Pas in 1968 nam de Wereldbond van Bijbelgenootschappen initiatieven om de kerken in Oost-Europa weer legaal aan bijbels te helpen. Sommige kerken mochten volop geholpen worden, andere met mondjesmaat, weer andere in het geheel niet.

Nu wordt in alle voormalige satellietstaten van de Sovjetunie gewerkt aan de heroprichting van bijbelgenootschappen en zijn in de Sovjetunie zelf al vier regionale organisaties opgericht. Bovendien heeft de Heilige Synode van de Russische Orthodoxe Kerken eind februari een Synodale Bijbelcommissie in het leven geroepen die opdracht kreeg te streven naar nieuwe, interconfessionele bijbelvertalingen en een interconfessioneel bijbelgenootschap voor de gehele Sovjetunie.

Het bijbelwerk in Oost-Europa staat aan een nieuw begin.

MET ANDERE WOORDEN

Kwartaalblad over bijbelwerk
9de jaargang nr. 2, 1990

Uitgegeven door:
Nederlands Bijbelgenootschap
Postbus 620, 2003 RP Haarlem
telefoon: 023 - 22 41 00
In samenwerking met:
Belgisch Bijbelgenootschap
Dautzenbergstraat 36
1050 Brussel
telefoon: 02 - 640 11 12 of 640 15 75.

Met Andere Woorden wordt gratis toegezonden aan hen die geïnteresseerd zijn in het vertalen en doorgeven van de bijbel.

Redactie: ds. W. van Galen,
dr. H.W. Hollander, dr. E.W. Tuinstra
en Jan J. van Capelleveen (eind-
redacteur).

Adreswijzigingen: Deze aanbrengen op de adresband van dit nummer en deze retour zenden aan:
Nederlands Bijbelgenootschap
Postbus 620, 2003 RP Haarlem.
Telefonische meldingen via
nummer 023 - 22 41 00.

Giften voor het werk van het Nederlands Bijbelgenootschap in binnen- en buitenland, en bijdragen ter bestrijding van de onkosten van dit blad kunnen gestort worden op giro 30 04 82 van het Nederlands Bijbelgenootschap te Haarlem met vermelding 'gift' of 'Met Andere Woorden'.

 Nederlands Bijbelgenootschap

Ontwikkelingen in de Sovjetunie

Jan J. van Capelleveen in gesprek met prof.dr. Jan de Waard

Een stroom van bijbels komt op dit moment de Sovjetunie binnen. In tal van talen: Russisch, Oekraïens, Duits, in de talen van Estland, Letland en Litouwen en ze worden gedrukt in grote oplagen in het Georgisch en het Armeens. Toegegeven: het zijn er nog steeds niet genoeg. Voldoende bijbels, zo werd vorig jaar geconstateerd door vertegenwoordigers van de Wereldbond van Bijbelgenootschappen, zullen pas afgeleverd kunnen worden als bijbels in dat land zelf gedrukt kunnen worden. En dat wordt pas echt mogelijk als er in de Sovjetunie een eigen bijbelgenootschap wordt opgericht.

Ook die wens lijkt in vervulling te gaan. In de eerste twee maanden van dit jaar zijn op regionaal niveau verschillende initiatieven genomen. Daarom had de eindredacteur van *Met Andere Woorden* een gesprek met prof.dr. Jan de Waard, de vertaalcoördinator voor Europa en het Midden-Oosten, die nauwe contacten onderhoudt met bijbelgeleerden in de Sovjetunie.

Het lijkt of de geschiedenis zich herhaalt. Vrijwel onmiddellijk nadat in 1804 in Londen het Brits en Buitenlands Bijbelgenootschap werd opgericht, werd dat voorbeeld ver achter het Napoleontische front in Europa gevolgd. Al in 1807 stichtte een Britse zendingswerker een bijbelgenootschap in Moskou. Ook in andere steden die nu tot de Sovjetunie behoren, werden dergelijke initiatieven genomen en in 1813 (een jaar voor de oprichting van het Nederlands Bijbelgenootschap) werd in Leningrad een officieel overkoepelend Russisch Bijbelgenootschap gesticht dat de activiteiten van al die plaatselijke instanties ging coördineren.

Dit bijbelgenootschap was van meet af aan oecumenisch van opzet. Tot het bestuur traden metropolieten van de Russische Orthodoxe Kerk, bisschoppen van de Rooms Katholieke Kerk en vooraanstaande protestanten toe. Het genootschap heeft slechts kort bestaan. In 1826 kozen een nieuwe tsaar en een nieuwe patriarch voor een nationalistische koers waarin voor zulke 'westerse' ideeën als een oecumenisch bijbelgenootschap geen plaats was.

Toch heeft dat Russische Bijbelgenootschap uit de vorige eeuw, onder heel moeilijke omstandigheden, enorm veel gepresteerd. Het heeft de bijbel geheel of gedeeltelijk laten vertalen in 17, laten drukken in 30 en laten verspreiden in 45 talen. Later in de negentiende eeuw kon toch weer een protestants bijbelgenootschapje opgericht worden, dat heeft bestaan tot 1919. Maar dat heeft nimmer zo'n wijde invloed gehad omdat het zich alleen kon richten op de bijbelvoorziening voor protestanten.

Huidige initiatieven

Ditmaal beet niet Moskou het spits af, maar Letland. Onder voorzitterschap van een oud-hoofdofficier van justitie, die inmiddels theologie is gaan studeren, vonden enkele vooraanstaande baptisten en lutheranen elkaar en richtten een bijbelgenootschap op. Ze zochten begin januari van dit jaar contact met het hoofdkantoor van de Wereldbond van Bijbelgenootschappen, waar men hen adviseerde ook contact op te nemen met het rooms-katholieke episcopaat om tot een genootschap te komen dat alle kerken in dat land zou kunnen dienen. De besprekingen zijn inmiddels al in een vergevorderd stadium gekomen en het is niet onmogelijk dat al in september aanstaande het bestuur van de wereldbond het Lets Bijbelgenootschap zal aanvaarden als eerste lid uit de Sovjetunie.

Moskou volgde als snelle tweede. Nog geen twee weken later staken daar de algemeen secretaris van de Unie van Baptisten en Evangelische Christenen, Alexei Bychkov; de praeses van de Kerk van de Zevendedags-Adventisten, M.P. Kulakov; en enkele orthodoxen, waaronder de voormalige minister voor godsdienstsaken Constantin Kharchev onder voorzitterschap van de eveneens orthodoxe professor Averinsev de hoofden bij elkaar. Ze vormden een groep ter oprichting van een bijbelgenootschap voor de Sovjetunie. Ook zij zochten onmiddellijk contact met de Wereldbond van Bijbelgenootschappen.

De leiding van de wereldbond was niet onverdeeld gelukkig met dit initiatief. Weliswaar waren twee van de belangrijkste protestantse kerken officieel in de groep vertegenwoordigd, maar niet de grote invloedrijke Russische Orthodoxe Kerk. De orthodoxe leden waren namelijk à titre personnel toegetreden en vertegenwoordigden in geen enkel opzicht hun kerk.

Beseft werd dat zonder de officiële medewerking van de Russische Orthodoxe Kerk een bijbelgenootschap nooit echt in alle opzichten effectief zou kunnen werken. Daarom kregen de participanten het advies om met de kerkelijke leiding te gaan praten.

Zelf waren vertegenwoordigers van de Wereldbond van Bijbelgenootschappen al maandenlang in gesprek met de directeur van de uitgeverij van de Russische Orthodoxe Kerk Pitirim en met de metropoliet Filaret. Zij zijn echter zo overbelast door de snelle ontwikkelingen en steeds opduikende mogelijkheden voor hun kerkelijk leven, dat ze nog steeds geen echte beslissingen hebben kunnen nemen. Bovendien konden die alleen genomen worden door de heilige synode, het hoogste bestuursorgaan van die kerk. Maar de synode had nog steeds niet vergaderd.

**Orthodoxe Kerk
sticht
bijbelcommissie**

Volgens prof.dr. De Waard heeft de Moskouse groep gewerkt als een katalysator. Binnen de kerkelijke leiding van de Russische Orthodoxe Kerk leefde kennelijk de vrees dat ontwikkelingen zich zouden gaan voltrekken buiten haar om en dat wilde zij niet. De heilige synode besloot een Synodale Bijbelcommissie in het leven te roepen. In dagbladen als Trouw en het Binnenhof verscheen al het bericht dat de synode besloten had tot een nieuwe Russische vertaling van de bijbel. In wezen is de opdracht van deze commissie veel ruimer. De synode heeft de commissie opgedragen niet alleen te gaan werken aan een nieuwe Russische bijbelvertaling, maar aan vertalingen in alle belangrijke talen van de Sovjetunie. In de tweede plaats wordt daaraan toegevoegd dat gestreefd moet worden naar interconfessionele vertalingen. De synode heeft daardoor voor het eerst sinds 1826 de deur wijd opengezet voor samenwerking met andere kerken. En nog belangrijker voor de bijbelgenootschappen is dat de commissie in de derde plaats opdracht kreeg initiatieven te nemen om te komen tot een overkoepelend bijbelgenootschap voor de gehele Sovjetunie, waarin alle confessies vertegenwoordigd kunnen zijn. Daarmee is werkelijkheid geworden wat een jaar geleden nog een wensdroom leek. De deur naar een eigen bijbelgenootschap voor de gehele Sovjetunie staat nu ineens wijd open.

**Totale wijziging
van de situatie**

Op twee punten, zo verzekerde prof. De Waard, betekent deze beslissing een nieuwe kerkelijke koers. Al jaren wordt er gedroomd van een nieuwe bijbelverta-

ling. In Leningrad bestaat al wel twintig jaar een commissie ter bestudering van de voorwaarden voor een dergelijk initiatief. Maar nog nooit is er gesproken over een 'moderne bijbelvertaling'. Steeds werd gedacht aan een nieuwe bewerking van de liturgische vertaling in het Kerkslavisch, het 'Latijn' van de Russische Orthodoxe Kerk, aan een kerkbijbel dus.

Voor de bijbelgenootschappen zou een dergelijk initiatief slechts een lage prioriteit hebben, omdat daarmee de bijbel nooit binnen het bereik van het gehele Russische volk zou kunnen komen. Nu is die mogelijkheid wel gescha- pen en bovendien kan er nu vertaald worden in tal van andere talen die worden gesproken. In zo'n 75 van de meer dan honderd talen die in de Sovjetunie worden gesproken, is namelijk nog niets van de bijbel vertaald. En bij dat werk zullen de vertaalconsulenten van de Wereldbond van Bijbelgenootschappen volop worden betrokken. Een eerste stap in die richting is zelfs al gezet. Prof. De Waard is uitgenodigd om in juli naar Minsk te komen, om daar een eerste ontmoeting te hebben met het vertaalteam dat het nieuwe testament heeft vertaald in het Witruussisch en nu verder wil werken aan de vertaling van het oude testament. De tweede belangrijke ontwikkeling is dat het uit 1826 dateren- de verzet van de Russische Orthodoxe Kerk tegen interconfessionele bijbelge- nootschappen is opgeheven. Tot nu toe stuitten vertegenwoordigers van de bijbelgenootschappen binnen de orthodoxie voortdurend op bedenkingen. Ongetwijfeld is het waar dat de grote aandacht die tussen 1813 en 1826 geschonken werd aan het vertalen en verspreiden van de bijbel, geleid heeft tot een snelle opkomst van de protestantse kerken, in orthodoxe ogen 'ketteren'. Bij veel orthodoxen leefde de vrees dat een nieuw interconfessioneel bijbelgenoot- schap eerder de groei van de protestantse kerken zou bevorderen dan de groei van de Orthodoxe Kerk.

Kennelijk heeft de huidige, evidente behoefte aan bijbels, niet alleen onder kerkleden maar ook onder geheel andere groepen, de doorslag gegeven. Opmerkelijk is bijvoorbeeld dat de bijbel, die jarenlang door de marxisten bewust weggedrukt is uit de samenleving, nu een geheel eigen rol blijkt te spelen bij de opbouw van de nieuwe samenleving. Zojuist is bijvoorbeeld door de Universiteit van Moskou het besluit genomen dat studenten die de opleiding journalistiek volgen in twee van hun cursussen de bijbel moeten bestuderen. Juist wetenschappers grijpen in de Sovjetunie naar de bijbel.

Initiatief in Leningrad

Hoe groot die wetenschappelijke interesse in de bijbel is, bleek in februari in Leningrad. Daar organiseerde de Universiteit van Leningrad, samen met de Academie van Wetenschappen van die stad en de Theologische Academie, een symposium over de bijbel. Ook bij dit symposium werden medewerkers van de bijbelgenootschappen, zoals prof. De Waard, volop betrokken. Na een week van lezingen en gesprekken werd besloten om onder voorzitterschap van metropoliet Alexej van Leningrad een bijbelgenootschap voor het Noordwesten van de Sovjetunie in het leven te roepen. Doel van dat bijbelgenootschap is zowel studie als vertaling en verspreiding van de bijbel in dat gebied. Het meest ingrijpende verschil met het Moskouse initiatief was, dat in Moskou in de eerste plaats protestantse kerkleiders bij het initiatief betrokken waren, terwijl in Leningrad juist wetenschappers zich voor de verspreiding van de bijbel

inzetten. In het nieuwe bestuur daar zit slechts één baptist.

Ook dit besluit, dat slechts enkele dagen voor de bijeenkomst van de heilige synode werd genomen, schijnt van invloed te zijn geweest op de synodale besluitvorming. Van oudsher bestaat er binnen de Russische Orthodoxe Kerk een soort rivaliteit tussen Leningrad, waar de belangrijkste academies gevestigd zijn, en Moskou, waar het bestuur van de kerk zetelt. Onmiddellijk kwam daarom op de synode de vraag aan de orde wat de verhouding zou zijn tussen een eventueel in te stellen synodale bijbelcommissie en dit zo sterk wetenschappelijk georiënteerde regionale bijbelgenootschap. Om een mogelijke concurrentiestrijd tussen die twee organen te voorkomen, besloot de synode om metropoliet Alexej, die al voorzitter was van die net opgerichte Bijbelcommissie voor het Noordwesten, ook voorzitter te maken van de Synodale Bijbelcommissie.

Volgens prof. De Waard kunnen deze ontwikkelingen in de Sovjetunie gezien worden als een belangrijke doorbraak. Er zijn nu beleidsbeslissingen genomen die van enorm belang zijn voor het toekomstige bijbelwerk in de Sovjetunie en het is zonder meer duidelijk dat de bijbelgenootschappen daarbij ten volle zullen worden betrokken.

Bijbelgenootschap schrijft kerken over nieuwe vertaling

Het Nederlands Bijbelgenootschap heeft zich begin mei tot de protestantse kerken en geloofsgemeenschappen gericht met de vraag, of zij een nieuwe bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik op prijs stellen. Tevens wordt hun gevraagd, of zij mede bereid zijn zich daarvoor in te zetten. Reeds eind vorig jaar verklaarde het algemeen bestuur van het Nederlands Bijbelgenootschap zich bereid aan een dergelijke vertaling te willen gaan werken. Het zei toen eerst van de kerken te willen vernemen, of ze een dergelijk initiatief steunen.

Met de Katholieke Bijbelstichting is overeengekomen dat deze zich met een soortgelijke brief zal richten tot de rooms-katholieke bisschoppen. In Vlaanderen zullen soortgelijke vragen door de Vlaamse Bijbelstichting en door het Belgisch Bijbelgenootschap aan de kerken daar worden voorgelegd.

Inmiddels heeft de generale synode van de (vrijgemaakte) Gereformeerde Kerken al positief op de brief gereageerd.

Begin juni verzond het Nederlands Bijbelgenootschap een brochure aan onder meer de theologische faculteiten, waarin een twaalfstal mogelijke uitgangspunten voor een dergelijke vertaling wordt omschreven. Gevraagd wordt daarop te reageren. Geïnteresseerden kunnen deze brochure, getiteld 'Een vertaling 2000. Waarom een nieuwe bijbelvertaling?' aanvragen bij het Nederlands Bijbelgenootschap, t.a.v. mevrouw Grace Dinkelman, postbus 620, 2003 RP Haarlem, telefoon: 023 - 22 41 00.

De wortels van de bijbelgenootschappen

door Wilhelm Gundert

Niet alleen het Nederlands en het Deens Bijbelgenootschap vierden in het afgelopen jaar hun 175-jarig bestaan, dat feit werd ook herdacht door een aantal regionale bijbelgenootschappen in de Duitse Democratische Republiek. Alles is daar de laatste maanden veranderd, behalve de naam van het land.

Het Hauptbibelgesellschaft van Oost-Berlijn gaf in zijn nieuwe serie 'Beiträge zur Bibel' een tweede deeltje uit onder de titel 'Der Beginn einer Geschichte' dat geheel uit historische studies bestaat. Daarin publiceerde emeritus Oberkirchenrat Wilhelm Gundert onder de titel 'Die ökumenischen Wurzeln der Bibelgesellschaftsbewegung' een studie die meer licht werpt op de interconfessionele wortels van de bijbelgenootschappen. Enkele gedeelten uit dit artikel zijn door eindredacteur Jan J. van Capelleveen vertaald en worden hier in enigszins bekorte vorm weergegeven.

We zijn eraan gewend geraakt bij de benaming 'bijbelgenootschappen' te denken aan protestantse organisaties. Dat is uit de jongste geschiedenis wel te begrijpen, hoewel er in West-Duitsland ook een Katholisches Bibelwerk en een Katholische Bibelanstalt bestaan. Maar de bijbelgenootschappen hebben niet altijd een protestants stempel gedragen.

Van meet aan oecumenisch van opzet

Toen in het begin van de vorige eeuw in de toenmalige Duitse staten bijbelgenootschappen gesticht werden, waren de meeste oecumenisch van opzet. Toen werd weliswaar het woord 'oecumenisch' nog niet gebruikt, dat kwam pas in een latere tijd in zwang, maar wat dat woord inhoudt, samenwerking over confessionele grenzen van de kerkgemeenschappen heen, was wel degelijk het geval.

'Protestantse' bijbelgenootschappen verspreidden nieuwe testamenten die het imprimatur van de rooms-katholieke bisschoppen hadden verkregen. Omgekeerd verspreidden 'katholieke' bijbelgenootschappen ook de Lutherbijbel. De benamingen 'protestants' of 'katholiek' droegen ze bovendien niet, ze noemden zich naar het gebied waar ze gevestigd waren: Het Pruisische, Saksische, Beierse, Würtembergse bijbelgenootschap. De meeste hadden zowel protestantse als rooms-katholieke leden en in de besturen zaten eveneens mensen van beide confessies.

In de periode waarin deze bijbelgenootschappen werden opgericht, zo tussen 1804 en 1824, werden evenveel Lutherbijbels en -testamenten als katholieke nieuwe testamenten met een imprimatur van de bisschoppen verspreid, ongeveer 500.000. Volledige katholieke bijbels werden toen overigens van katholieke zijde nog niet of nauwelijks aangeboden.

Twee geestelijke stromingen

Rond de eeuwwisseling van 1800 waren twee geestelijke stromingen opgedoken die de harde korsten van de confessies doorbraken en een voorheen ongekende tolerantie en waardering voor elkaar stimuleerden. De belangrijkste en meest invloedrijke was ongetwijfeld die van de Verlichting en het rationalisme. De tweede, die misschien binnen de samenleving wat minder invloedrijk was maar juist binnen de kerken diepe sporen trok, was die van het laatpiëtisme van de toen opkomende opwekkingsbeweging.

De geest van de Verlichting

De Verlichting wilde door middel van het verstand een betere wereld scheppen. Het ging haar om het welzijn van de mens en dat kon alleen bereikt worden, zo meende men, als mensen hun verstand gebruikten. Daarom moest ieder mens verstandig handelen. Mensen die dat deden waren aan elkaar gelijk, wat ook hun nationaliteit, ras of godsdienst was en uit welk milieu zij ook stamden. Die instelling leidde tot tolerantie, ook tot godsdienstige tolerantie. De keerzijde van die tolerante houding was een nivellering van geloofs- en belijdenisuitspraken binnen de kerken.

Het gevolg was dat er met Kerst gepreekt werd over de 'ruwe bolsters en blanke pitten' van de herders, met Pasen over het gevaar van levend begraven worden en met Pinksteren over de wijze waarop men vroom en voorzichtig het onweer kon ondergaan.

Ondanks dergelijke uitwassen bleef de bijbel binnen de kerk toch voor de verlichte en rationalistisch ingestelde mens een belangrijk boek. Weliswaar interesseerden hem kruis en opstanding minder, maar de spreuken en daden van de wijzen als Jesus Sirach zoveel te meer. Iedere verlichte was er diep van overtuigd dat de leer van de bijbel een bijdrage kon betekenen aan het welzijn van de mensheid. Al werd dan de bijbelse boodschap tot het minimale ingekort, de bijbel bleef hoog in aanzien staan en werd gezien als het gemeenschappelijke boek van alle christenen, ongeacht hun confessionele achtergrond.

Een deel van de (Duitse, red.) bijbelgenootschappen is door rationalisten gesticht. Een voorbeeld daarvan is het Bijbelgenootschap van Leipzig.

Ds. Johann David Goldhorn, die de stichter ervan genoemd kan worden, zei op de oprichtingsvergadering op 4 december 1818: 'Ieder redelijk mens, iedere oprechte mensenvriend, tot welke kerk hij ook behoort, of tot welke vleugel binnen een kerk, moet er alles aan gelegen zijn dat in alle rangen en standen van de samenleving dezelfde geest gevonden kan worden als die we in de bijbel aantreffen, de geest waaruit de bijbel ook is geboren. Levenswijsheid, deugd en godsvrucht beschouwen we allemaal als het onontbeerlijk uitgangspunt van ons welzijn.'

Het ging hem dus in de eerste plaats om het welzijn van de mensheid. Welzijn kan alleen bereikt worden door levenswijsheid, deugd en godsvrucht en die zijn op hun beurt geworteld in de bijbel. Heel opmerkelijk is dat dominee Goldhorn niet sprak over christenen die zich voor de doorwerking van de geest van de bijbel moesten inzetten, maar over mensenvrienden. Voor hem deed het er totaal niet toe tot welke kerk men behoorde.

Veel verlichte bestuurders

Zulke citaten zul je nergens aantreffen in toespraken en artikelen in verband met het Pruisische Bijbelgenootschap. Dat had een wat ander karakter dan het Bijbelgenootschap van Leipzig, een stad die door de Verlichting en het rationalisme was gestempeld. Maar dat dergelijke inzichten ook bij de oprichters van het Bijbelgenootschap van Pruisen leefden is ongetwijfeld waar. Een van die oprichters was de minister van staat en directeur van een porseleinfabriek Philipp von Rosenstiel, een vrijmetselaar en zelfs grootmeester van zijn loge. De vrijmetselarij was in die tijd nog niet antichristelijk van karakter, maar je kunt ook niet zeggen dat die beweging echt door het christelijke geloof was gestempeld; meer door de geest van de Verlichting en de filantropie. Niemand had er

echter bezwaar tegen dat een grootmeester van de vrijmetselarij mede-oprichter en zelfs bestuurder was van het nieuwe bijbelgenootschap. Zelf zag hij zijn taak binnen het bijbelgenootschap als van dezelfde orde als die binnen de vrijmetselarij.

Zulke voorbeelden kunnen we ook noemen uit andere bijbelgenootschappen. Dat verklaart dan ook dat bijvoorbeeld in Weimar groothertog Karl August beschermheer van het bijbelgenootschap werd, een man die het christelijke geloof niet bar waardeerde en tegen zijn priesters heftig tekeer kon gaan. De uit de Verlichting voortgekomen tolerantie vormt een van de wortels van de Duitse bijbelgenootschappen.

Invloed van het laat-piëtisme

Ook het laat-piëtisme, dat zich omstreeks de eeuwwisseling van 1800 in de vorm van een opwekkingsbeweging aandiende, was oecumenisch van aard. Deze beweging zag zichzelf als tegenpool van Verlichting en rationalisme. Binnen de kerk keerde zij zich vooral tegen de beweging die verstand en openbaring met elkaar in overeenstemming probeerde te brengen, waarbij het verstand dan gewoonlijk de toon aangaf. De opwekkingsbeweging keerde zich vooral tegen het feit dat in het rationalisme noch de christelijke leer noch de navolging van Christus aan de orde kwam.

Ze gaf zich niet over aan luidruchtige polemiek, maar moedigde christenen die zich wilden inzetten voor het evangelie van Jezus Christus en het leven van mensen en maatschappij daarnaar wilden vormen, in stilte aan zich aaneen te sluiten in allerlei gemeenschappen.

Ware christenen verenigen zich

Een van hen was de oogarts en auteur Heinrich Jung, die onder de naam Jung-Stilling bekend is geworden en die wel de 'patriarch van de opwekkingsbeweging' werd genoemd. Hij trok het navoegsel 'Stilling' bij zijn naam, omdat hij zich tot de 'stillen in de lande' rekende die zonder grote strijd, maar wel door samenbundeling van alle ware gelovigen een hervorming tot stand wilden brengen. In zijn belangrijkste boek *Der Graue Mann* schreef hij: 'Het komt er in het geheel niet op aan hoe men heet: katholiek, luthers, gereformeerd, mennoniet, hernhutter of piëtist, het komt er alleen maar op aan of men van ganser harte in het eenvoudige evangelie van Christus gelooft, in hem het heil zoekt en men zijn geloof door zijn leven toont. Waar die instelling wordt gevonden, ziet men dat mensen elkaar vinden, dat christelijke eenheid gestalte krijgt.'

De verschillen tussen de confessies hadden voor de opwekkingsbeweging geen betekenis; alleen het geloof in Jezus Christus was belangrijk en hoe dat geloof in deze wereld in daden kon worden uitgedrukt. Terwijl het woord 'verstand' de kern van de Verlichting verwoordde, verwoordde de uitdrukking 'bevordering van het Rijk van Jezus Christus of van God' de opwekkingsbeweging van die tijd. Een protestant kon dat Rijk van God evengoed bevorderen als een katholiek. Daarom beperkte de opwekkingsbeweging zich ook niet alleen tot het protestantisme. Er bestond ook een katholieke opwekkingsbeweging, die bekend is geworden onder de naam van de 'Allgäuer Erweckungsbewegung', omdat zij vooral de bevolking van Allgäu aansprak. Haar geestelijke vader was Johann Michael Sailer, hoogleraar in Dillingen, Landshut en Ingolstadt en tegen het einde van zijn leven bisschop van Regensburg.

**Opwekkings-
beweging en de
bijbelgenoot-
schappen**

Ook de mensen van die opwekkingsbeweging hebben zich krachtig ingezet voor het stichten van bijbelgenootschappen. Jung-Stilling kan de vader genoemd worden van het bijbelgenootschap in het groothertogdom Baden, hoewel dat pas na zijn dood officieel is opgericht.

Friedrich Christoph Perthes, een van de leiders van de opwekkingsbeweging in Hamburg, die ook de oprichter was van de eerste gesorteerde boekhandel en later uitgever werd in Gotha, stichtte met vrienden het bijbelgenootschap van Hamburg en Altona. Ze moesten heel wat verzet van de kant van het Hamburgse stadsbestuur overwinnen omdat Hamburg een vrije hanzestad was en Altona bij Denemarken hoorde.

Perthes zei eens tegen Clemens Maria Hofbauer, de generaal van de redemptoristen die de 'apostel van Wenen' werd genoemd, dat hij bereid zou zijn katholiek te worden als hij in een katholieke streek zou komen te wonen. Zo weinig gaf hij om zijn lutherse achtergrond; niet omdat hij religieus onverschillig was, maar omdat het hem om de daden van het geloof ging.

En, om ook een voorbeeld uit de katholieke wereld te noemen: Georg Michael Wittmann, de rector van het priesterseminarium in Regensburg stichtte het bijbelgenootschap van die stad en vertaalde het nieuwe testament. Hij schreef: 'We staan voor dezelfde geloofsstrijd en we hebben dezelfde Heer, namelijk Jezus Christus. In hem verenigd zijn we met elkander verbonden en noch continenten noch oceanen, noch politieke structuren noch kerkordes kunnen ons scheiden.' Dat schreef hij in zijn jonge jaren. Later, onder paus Leo XII en Pius VIII, zou hij met dat inzicht zeker geen wijbisshop van Regensburg geworden zijn.

Zo hebben Verlichting en opwekking op onderling heel verschillende, ja zelfs tegengestelde denkrichtingen het klimaat geschapen dat een oecumenische samenwerking mogelijk maakte. Beide stromingen hebben mannen geleverd die stichters van bijbelgenootschappen werden.

Dr. Gundert gaat vervolgens uitvoerig in op de invloed die de beweging van Die Deutsche Christentumsgesellschaft en het Brits en Buitenlands Bijbelgenootschap hebben gehad op de oprichting van bijbelgenootschappen in Duitsland. Opmerkelijk is daarbij dat de secretaris van het Russische Bijbelgenootschap, Robert Pinkerton, die Nederlanders stimuleerde tot een eigen Nederlands Bijbelgenootschap te komen, dat ook in de Oostduitse regio's deed. Hij reisde van Amsterdam via Berlijn naar Petersburg terug, om bij baron Van Dietz, die jarenlang ambassadeur in Constantinopel was geweest, een nooit gepubliceerd manuscript af te geven. Het betrof een anderhalve eeuw oude bijbelvertaling in het Turks van Ali Bey die persklaar gemaakt moest worden. En hij vergat daarbij niet de bijbelgenootschapsvisie te proclameren. Aan het slot van zijn bijdrage komt dr. Gundert dan terug op de ontwikkelingen in rooms-katholieke kring.

**Reactie van de
R.K. Kerk**

De rooms-katholieke belangstelling voor het werk van de bijbelverspreiding smolt onder de druk van brieven van het Vaticaan snel weg. Dat gebeurde wel niet meteen, maar begon zich in de jaren twintig van de vorige eeuw sterk door te zetten. Toen Lingemann (de rooms-katholieke voorzitter van het Eichsfelder Bijbelgenootschap, red.) in 1830 stierf betekende dat vrijwel het einde van dat

bijbelgenootschap. Zijn opvolger als voorzitter, evenals hij rector van het gymnasium, zette zich lang niet meer zo sterk voor dit werk in als Lingemann had gedaan. Het bijbelgenootschap bleef wel bestaan, maar was nauwelijks actief. In 1876 werd het heropgericht als een protestants bijbelgenootschap. De oorzaak moet gezocht worden in brieven die de paus in die tijd schreef. Pinkerton kwam op zijn reis van Londen naar Petersburg (via Amsterdam, Berlijn en Boedapest, red.) ook in Warschau terecht en spande zich ook daar in om tot de oprichting van een bijbelgenootschap te komen. Dat lukte hem bijna, want hij won een aantal invloedrijke burgers voor zijn plan. Maar de aartsbisschop van Gnesen die in Warschau zetelde, Ignatius Raczyński, primaat van de Rooms Katholieke Kerk in Polen, was tegen dat initiatief.

Paus sprak van een 'pest'

Toen Pinkerton in 1816 weer in Warschau kwam en opnieuw probeerde een bijbelgenootschap op te richten, wendde Raczyński zich tot de paus en vroeg hem om zijn oordeel. Natuurlijk ging het de aartsbisschop erom van de hoogste katholieke autoriteit steun voor zijn verzet te verwerven. Die kreeg hij. In diens brief 'Postremis litteris' van 4 juni 1816 keerde de paus zich tegen het oprichten van bijbelgenootschappen. Hij noemde ze zelfs een 'pest', een uitdrukking die ook in latere verklaringen van het Vaticaan zou worden gebruikt.

Niet lang daarna schreef paus Pius VII een andere brief aan de aartsbisschop van Mohilev, Stanislaus Sietrzencewicz, de metropoliet van de rooms-katholieken in het tsarenrijk. In 1813 was hij als vertegenwoordiger van zijn kerk toegetreten tot het bestuur van het Russische Bijbelgenootschap en had hij zich uitgesproken voor de verspreiding van de bijbel in de taal van het volk. Daarvoor werd hij door een aantal kerkleden fel aangevallen. In de brief 'Magno et acerbo' van 3 september 1816 wees de paus de aartsbisschop terecht, omdat het lezen van de bijbel in de volkstaal meer schade dan nut zou geven. Beide pauselijke brieven werden geschreven naar aanleiding van bijzondere gebeurtenissen en gericht aan specifieke personen. Maar ze waren meer dan alleen maar persoonlijke brieven. In die twee brieven sprak de paus zich uit tegen de bijbelgenootschappen en dat gold voor de gehele Rooms Katholieke Kerk. Zo werd de grond onder een katholieke bijbelbeweging weggegraven. Mensen die zich daarvoor sterk hadden ingezet, zoals Leander van Ess en Johannes Evangelista Gossner werden uit hun ambten ontheven. Gossner ging zelfs over naar het protestantisme en werd de opvolger van (Johannes, red.) Jänicke in de Bethlehemskerk van Berlijn en oprichter van de naar hem genoemde Gossnerzending.

Paus vreesde verzet

De tragiek was dat de paus in de bijbelbeweging geen ondersteuning maar juist verzet zag. Na de val van Napoleon, die hem gevangen had gezet en de kerkelijke staat bij Frankrijk had ingelijfd, zette de paus zich in voor de vernieuwing en versterking van de kerk.

Dat wilden ook de mensen die het nieuwe testament vertaalden, die katholieke bijbelgenootschappen stichtten, die in besturen van interconfessionele bijbelgenootschappen zitting namen en het nieuwe testament onder katholieken verspreidden. Zij wilden de kerk vernieuwen door de geest van het evangelie. Waarschijnlijk zag de paus in de samenwerking met protestanten het eigenlijke

gevaar, omdat die zou kunnen leiden tot een onverschilligheid ten opzichte van de kerk. De bezorgdheid over identiteitsverlies is nu eenmaal ook in onze tijd bij zowel katholieken als protestanten de ergste vijand van oecumenische samenwerking.

Steeds meer een protestants stempel

Het gevolg was dat de bijbelgenootschappen hoe langer hoe meer een protestants stempel kregen. Slechts hier en daar bleef een katholiek bereid om mee te werken. In Heiligenstadt bleef een katholieke docent aan het plaatselijke gymnasium deel uitmaken van het bestuur. Maar het oecumenische karakter dat de bijbelgenootschappen in hun beginperiode bepaalde ging verloren. Toen het bijbelgenootschap van Pruisen in 1876 zijn statuten wijzigde, werd het doel van die organisatie opnieuw geformuleerd: 'Het Pruisisch Hoofdbijbelgenootschap heeft tot doel de Heilige Schrift als het Woord van God in het Pruisische koninkrijk en als het daartoe over de middelen beschikt ook daarbuiten te verspreiden.' Er werd niet meer gesproken over de noodzaak om de bijbel aan alle gelovigen in de door hun kerk aanvaarde vertaling aan te bieden. Daarmee was het Pruisische Bijbelgenootschap niet langer een genootschap voor alle inwoners van Pruisen, maar in feite en ook juridisch een protestants bijbelgenootschap geworden.

Alle bijbelgenootschappen maakten die ontwikkeling door. Slechts weinigen beseffen nog dat ze oorspronkelijk oecumenisch van opzet waren. Maar dat moet wel weer alom bekend worden. Na de oecumenische opening die het Tweede Vaticaanse Concilie heeft geschonken, is het weer mogelijk naar die beginsituatie terug te keren en weer als protestanten, katholieken en orthodoxen samen de bijbel te verspreiden.

Bijbelpers voor Tsjechoslowakije

Eind april heeft het Nederlands Bijbelgenootschap een drukpers besteld die ter beschikking komt van het nieuw opgerichte Tsjechoslowaakse Bijbelgenootschap. Daardoor wordt het mogelijk bijbels in Tsjechoslowakije zelf te gaan drukken. Wel zal het nog enige tijd nodig zijn om papier te leveren, omdat dun bijbelpapier op dit moment niet in Oost-Europa te koop is. Tot en met maart werden de kerken van dat land voorzien van bijbels die geschonken werden door de Wereldbond van Bijbelgenootschappen en verspreid door een Bijbelcommissie die een onderafdeling vormde van de nationale Raad van Kerken. Dat was de enige toegestane organisatievorm onder het voormalige communistische bewind. Omdat evenwel niet alle protestantse kerken en evenmin de Rooms Katholieke Kerk lid zijn van die raad heeft het bestuur van deze commissie begin april besloten zich van de raad los te maken en een zelfstandig Tsjechoslowaaks Bijbelgenootschap te stichten waar ook de kerken die tot nu niet konden toetreden, zich bij kunnen aansluiten. Een wetswijziging had deze nieuwe organisatievorm mogelijk gemaakt.

De nieuwe drukpers, eigendom van dit nieuwe bijbelgenootschap, wordt geplaatst bij een bestaande drukkerij, die toegezegd heeft alle orders voor bijbels te zullen aanvaarden. Nu nog wordt de drukprijs door de regering vastgesteld. Als deze vrijgegeven wordt, zal de drukkerij zich houden aan drukprijzen die ook elders in Europa gelden.

Een nieuwe bijbelvertaling voor Georgië

door Malkaz V. Songulashvili

In tal van talen van de Sovjetunie wordt op dit moment de bijbel vertaald. Een project dat het verst is gevorderd, is de bijbelvertaling voor de Sovjetstaat Georgië. Het nieuwe testament is daar reeds verschenen en een dezer dagen zal de volledige bijbel worden gepubliceerd. Deze vertaling is gemaakt onder auspiciën van de door de Orthodoxe Kerk van Georgië ingestelde Synodale Bijbelcommissie voor Georgië. Malkaz V. Songulashvili, een van de leden van die commissie, vertelt wat de bijbel voor Georgiërs in het verleden heeft betekend en geeft een overzicht van enkele, geheel eigen problemen waarmee de hedendaagse vertalers in het Georgisch geconfronteerd werden.¹⁾

Volgens de traditie hoorden de Georgiërs van het nieuwe christelijke geloof voor het eerst via Georgische joden die jaarlijks het Pascha in Jeruzalem vierden. Tijdens een van die bezoeken waren enkelen van hen getuige van de kruisiging. Volgens de overlevering kochten zij van een Romeinse soldaat het uit een stuk gewezen onderkleed van Jezus en brachten dat mee naar hun woongebied.

Het begin van de verkondiging

Volgens een andere overlevering predikten de apostelen Andreas en Simon de Zeloot het evangelie in Georgië. Daarvoor zijn geen bewijzen te vinden, wel zijn bij opgravingen in de vroegere hoofdstad van dit volk, Mtskheta, resten van christelijke graven en kerken gevonden die dateren uit de tweede en de derde eeuw na Christus.

Volgens de Georgische kroniekschrijver Leonti Mroveli werd de kerk van Georgië geboren uit het getuigenis van de christelijke slavin Nina (nu een heilige) van Kappadocië, die eerst in de stad Urnisi en later in Mtskheta het evangelie verkondigde en een aantal discipelen maakte. Onder hen waren de leider van de joodse synagoge Abiathar, diens dochter en nog enkele joodse vrouwen. Abiathar werd al spoedig 'de nieuwe Paulus' genoemd.

Door het getuigenis van Nina en Abiathar kwamen ook steeds meer Georgiërs tot geloof en omstreeks het jaar 330 werd het christelijke geloof de officiële staatsgodsdienst van Georgië. De oudste delen van de Georgische bijbelvertaling die tot op heden wordt gebruikt, namelijk de evangeliën en de psalmen, stammen waarschijnlijk uit de vierde eeuw.

Revisie in de elfde eeuw

In de elfde eeuw werd een aantal bijbelboeken geheel opnieuw vertaald en werd de vertaling van andere bijbelboeken gereviseerd door Ekhtim en George Mtatsmindians. Beide vertalers vertaalden de Griekse tekst zo getrouw als maar enigszins mogelijk was. Na de invasie en de bezetting door de Mongolen in de dertiende eeuw kwam er een einde aan alle vertaalarbeid.

Het is vrijwel onmogelijk om nu nog na te gaan of de klassieke Georgische bijbel vertaald werd uit het Grieks, uit het Armeens, of uit een van de andere oude talen, zoals het Hebreeuws of het Syrisch. Ieder bijbelboek heeft bovendien zijn eigen geschiedenis. In het algemeen wordt aangenomen dat de meeste oudtestamentische boeken vertaald zijn uit het Grieks van de Septuagint, waarbij de Armeense en Syrische vertalingen soms de doorslag gaven bij probleemteksten.

Het is ook heel wel mogelijk dat er naast de officiële vertaling van het oude

testament een tweede vertaling bestaan heeft die rechtstreeks uit het Hebreeuws is gemaakt. Bepaalde Georgiërs kenden in de eerste eeuwen van de christelijke kerkgeschiedenis Hebreeuws. Zo bestond er van de negende tot de twaalfde eeuw in Tbilisi een joodse sekte wier leden de 'Carains' werden genoemd. Zoals later in de (Westeuropese) periode van de Renaissance, kenden in de veel oudere renaissance-periode van Georgië veel geleerden de Hebreeuwse bijbel.

Zorg voor de bijbeltekst

Dat de Georgiërs hun oude bijbelmanuscripten met zorg bewaarden blijkt uit de goede staat waarin de zogenaamde Koridethi-evangelien uit de negende eeuw (038 in Nestle-Aland) en de nimmer gedrukte Pentateuch van Lailashi uit de tiende of de elfde eeuw zich nu nog bevinden. De bekende Georgische semitische geleerde G. Tsereteli noemt de laatste een van de belangrijkste bijbelse handschriften. Het ontleent zijn naam aan het dorp waar het lang door zowel joden als christenen werd vereerd, eer het overgebracht werd naar Tbilisi, waar nu het patriarchaat van de Georgische Orthodoxe Kerk is gevestigd. Volgens de Georgische bijbelgeleerden T. Tskhitishvili en N. Babaliskashvili is voor de Georgische vertaling van het boek Ezechiël duidelijk gebruikgemaakt van de Massoretische tekst, waaruit blijkt hoeveel waarde gehecht werd aan de oude oosterse bronnen. Het Griekse nieuwe testament, dat door de Wereldbond van Bijbelgenootschappen voor bijbelvertalers wordt uitgegeven, citeert manuscripten die de twee belangrijkste Georgische tradities weerspiegelen die essentieel zijn voor de tekstuele studie van het nieuwe testament.

De eerste gedrukte bijbels

Toen de drukkunst zich vanuit West-Europa ook in oostelijke richting verspreidde, stichtte koning Vakhtang VI van Kartli een drukkerij die in 1709 *Het Evangelie* publiceerde. Eigenlijk had toen de gehele bijbel gedrukt moeten worden, maar dat bleek een onmogelijke opdracht. Kort daarna stimuleerde de invloedrijke Georgiër Bakhtar Bagrationi enkele landgenoten die naar Moskou waren geëmigreerd de gehele Georgische bijbel te laten drukken. Zij verzamelden de toenmalige beschikbare manuscripten en vulden de ontbrekende bijbelgedeelten aan door te vertalen uit het Kerkoslavisch (de bijbelvertaling die nog altijd de liturgische bijbel is van de Russische Orthodoxe kerk, vert.). Deze eerste complete gedrukte Georgische bijbel werd in 1743 in Moskou gedrukt. Die tekst werd door het Brits en Buitenlands Bijbelgenootschap herdrukt; het nieuwe testament in 1879 en het oude testament in 1884. In die uitgaven werd voor het eerst gebruikgemaakt van hoofdstuk- en versindelingen.²⁾ Die uitgave is jarenlang toonaangevend geweest.

Vertalingen in eigentijds Georgisch

Door de ontwikkeling van de taal was deze bijbeltekst voor allerlei bevolkingsgroepen steeds moeilijker te lezen. Daarom werd reeds aan het einde van de negentiende eeuw door een zekere Nicholoz Gamrekeli stappen ondernomen om de heilige Schrift in eigentijds Georgisch te vertalen. Hij was van plan de gehele bijbel te vertalen, maar om onbekende redenen slaagde hij er alleen in grote delen van het oude testament gereed te krijgen. Gamrekeli maakte daarbij gebruik van Europese en in het bijzonder Franse vertalingen en hield ook rekening met oude Georgische vertalingen. Noch de zijne noch andere

nieuwe vertalingen uit die tijd zijn evenwel ooit gepubliceerd.

Een hedendaagse vertaling van het nieuwe testament en de psalmen werd in Stockholm in 1980 gepubliceerd.³⁾ Toen had de catholicos (patriarch, vert.) van de Georgische Orthodoxe Kerk al een vertaalteam benoemd waarvan vooraanstaande Georgische vertalers en bijbelgeleerden deel uitmaakten. Deze vertalers hebben nu zowel de vertaling van het nieuwe als van het oude testament voltooid en hun werk zal binnenkort worden gepubliceerd.

De vertalers moesten daarbij oplossingen vinden voor een aantal problemen. Aan de ene kant moesten ze rekening houden met de oude Georgische vertaling die stamt uit de Griekse traditie, aan de andere kant wilden ze zo helder mogelijk vertalen in het huidige Georgisch. Een paar voorbeelden illustreren die problematiek.

Ze werden geconfronteerd met het probleem van de spelling van oudtestamentische persoons- en plaatsnamen. Moesten ze de traditionele Georgische schrijfwijze volgen die onder invloed van de Septuagint ontstaan is, of nauwgezet het Hebreeuws transcriberen in Georgische klanken? (Bijvoorbeeld, in het Georgisch kunnen we in onze uitspraak onderscheiden tussen *kaph* en *qoph*, tussen *teth* en *taw* en tussen *sin* en *shin*, wat in het Grieks niet mogelijk is.) De vertalers kozen voor een compromis: van oudsher bekende namen als Abraham, Isaak, David en Jeremia behielden hun traditionele vorm die door de Griekse traditie was bepaald, terwijl minder bekende namen gespeld werden volgens de hedendaagse Georgische transcriptieregels.

De vertalers besloten bovendien vertaalfouten die vanuit het Grieks waren overgenomen, waardoor het Hebreeuwse origineel onjuist werd weergegeven, te herstellen. Zo geeft het Georgische leenwoord voor brandoffer, dat een transliteratie is van het Griekse *holokäutoma*, de betekenis van het Hebreeuwse woord *'oläh*, dat 'wat opgaat', niet juist weer. wat nu wel het geval is.

De nieuwe vertaling is vanuit de oorspronkelijke talen vertaald; het oude testament uit het Hebreeuws en Aramees en het nieuwe testament uit het Grieks.

In het voorwoord, dat bij de vertaling wordt uitgegeven, staat dat het vertalen van de bijbel een werk van generaties is. Daarom zullen bijbelgeleerden ook na publikatie de vertaling blijven herzien en verbeteren. Ze zijn van plan een concordantie samen te stellen en ook een bijbels woordenboek uit te geven. Bovendien verschijnt er een wetenschappelijke uitgave van de oude Georgische bijbel. Het eerste deel daarvan is al in 1989 verschenen.

NOTEN

1. Songulashvili publiceerde zijn artikel oorspronkelijk in het Engels in *The Bible Translator*, een kwartaalblad voor bijbelvertalers van de Wereldbond van Bijbelgenootschappen. De vertaling in het Nederlands is van Jan J. van Capelleveen.
2. Alen F. Jesson, de bibliothecaris van de bijbelgenootschappen verbonden aan de Universiteitsbibliotheek van Cambridge, schreef de auteur van dit artikel op 16 november 1988: 'Volgens onze gegevens publiceerde het Moskouse Bijbelgenootschap (opgericht in 1807, vert.) in 1816 een herdruk van het nieuwe testament van de in 1743 door prins Vakhushht gemaakte (kennelijk wordt bedoeld: uitgegeven, vert.) vertaling in het kerkelijke (Georgische) schrift. In 1816 werd daarbij kennelijk gebruikgemaakt van het zetsel dat gebruikt was voor de editie van 1743. In 1818 publiceerde het in Leningrad gevestigde Russische Bijbelgenootschap (een interconfessionele organisatie die

In 1813 werd opgericht en in 1826 weer werd opgeheven, vert.) een herdruk van het nieuwe testament in het meer algemene burgerlijke schrift van Georgië. Het loodzetsel werd speciaal voor die uitgave gesneden en was gebaseerd op het schrift van beroemde manuscripten. Ik heb de indruk dat deze uitgave van 1818 door het Brits en Buitenlands Bijbelgenootschap werd gebruikt voor de herdruk die in 1876 in Tbilisi tot stand kwam. Er verscheen ook een herdruk in 1849 in twee uitgaven, een van het nieuwe testament met de psalmen en een zonder de psalmen. In 1894 vroeg het Brits en Buitenlands Bijbelgenootschap opnieuw toestemming om een uitgave van de Georgische bijbel te verzorgen, ditmaal van het nieuwe testament en van delen van het oude testament. De catholicos van Tbilisi benoemde een aantal priesters om die uitgave te verzorgen. De abt van het klooster van Khirshi, archimandriet Leonid, was verantwoordelijk voor de revisie van de vertaling van het nieuwe testament en de evangeliën werden op klein formaat in 1895 gedrukt. Het volledige nieuwe testament, gereviseerd door Leonid die ondertussen bisschop was geworden, verscheen in 1896.

3. Volgens prof.dr. Jan de Waard, die nauwe contacten onderhoudt met de bijbelcommissie heeft de catholicos in deze in Zweden door Georgische emigranten gemaakte vertaling inmiddels eigenhandig vierduizend verbeteringen aangebracht. Hij heeft de Zweedse uitgevers verzocht de gereviseerde vertaling in een zo groot mogelijke oplage te publiceren. Op de vraag van De Waard aan de catholicos of hij geen verwarring vreesde nu er twee verschillende vertalingen naast elkaar zullen worden verspreid, de officiële kerkelijke vertaling en deze privé-vertaling uit Zweden, antwoordde hij dat gezien de grote vraag naar de bijbel in Georgië hij kwantiteit op dit moment belangrijker acht dan kwaliteit.

Oosteuropese kerken vragen om bijbels

Dit voorjaar heeft het Nederlands Bijbelgenootschap een nieuw deeltje uitgegeven in de serie NBG-hoofdstukken. Het is verschenen als nr. 15 van die reeks en draagt de titel *Oosteuropese kerken vragen om bijbels*.

In wezen is dit deeltje een vervolg van het NBG-hoofdstuk, nr. 5, getiteld *De bijbel in Oost-Europa* (nu zevende aangevulde druk) dat een historisch overzicht geeft van het ontstaan van bijbelgenootschappen in dat gebied, informatie biedt over het vertalen van de bijbel en over de legale bijbelvoorziening die sedert 1968 mogelijk is geworden. Dat deeltje sluit af op het moment dat de eerste ritselingen van een politieke omwenteling in Oost-Europa bespeurd werden.

Oosteuropese kerken vragen om bijbels laat de ontwikkelingen zien sedert de politieke omwentelingen in de verschillende landen. Terwijl bijvoorbeeld in de straten van de Roemeense stad Timisoara nog gevochten werd, arriveerde daar de eerste truck met Hongaarse bijbels. Sedertdien is ook een voortdurende stroom bijbels op gang gekomen naar de Sovjet-unie. Maar het zijn er nooit genoeg. Een onderzoek heeft aangetoond dat in geheel Oost-Europa zo'n 68 miljoen bijbels in 34 talen nodig zijn. Duidelijk is dat het financieel onmogelijk is op korte termijn zoveel bijbels te leveren. De enige oplossing is om in de diverse landen weer bijbelgenootschappen op te richten en deze in staat te stellen om zelf bijbels te gaan produceren. NBG-hoofdstuk 15 biedt ook over die ontwikkelingen informatie.

Zowel NBG-hoofdstuk nr. 5 *De bijbel in Oost-Europa* als NBG-hoofdstuk nr. 15 *Oosteuropese kerken vragen om de bijbel* worden op verzoek gratis toegezonden. Ze kunnen aangevraagd worden bij het Nederlands Bijbelgenootschap, postbus 620, 2003 RP Haarlem.
Telefoon: 023 - 22 41 00.